

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Compulsory religion education and religious minorities in Turkey

Muftugil, A.S.

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Müftügil, A. S. (2011). Compulsory religion education and religious minorities in Turkey.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenvatting in het Nederlands

Verplicht Religieus Onderwijs en Religieuze Minderheden in Turkije

Dit proefschrift onderzoekt de geschiedenis van het verplichte religieuze onderwijs in het Turkse onderwijssysteem vanaf het einde van de 19^e eeuw door dit te bespreken in de context van religieuze minderheden (joden, orthodoxe christenen en Armeniërs, maar ook de islamitische alevieten) en het secularistische principe van de Turkse Republiek.

Met andere woorden doet dit proefschrift een onderzoek naar het onderwijsbeleid en de politieke debatten met betrekking tot de inhoud van de religielessen die voor het eerst in 1924 geïntroduceerd zijn en daarna, in verschillende perioden, continu een onderwerp van machtsstrijd zijn geworden. In alle debatten gedurende deze perioden is het opmerkelijk te zien dat de standpunten van niet-moslims en alevieten met betrekking tot het tot het nationale curriculum behorende religieuze onderwijs grotendeels gemarginaliseerd zijn gebleven. Daarnaast stuitte men bij de aanvraag van het recht op vrijstelling, welke men, met uitzondering van de alevieten, kon verkrijgen door te bewijzen dat men tot een religieuze minderheid behoort, in de praktijk op veel problemen. Op veel plaatsen in Turkije was het toepassen van dit recht afhankelijk van eigen initiatief en wil van de schooladministraties.

In het vroege tijdperk van de republiek, waren alle niveaus van het religieuze onderwijs twee decennia lang, ongeveer tussen 1930 en 1949, officieel verboden. De verbetering van sociaal-economische relaties met westerse democratieën en de invoering van het meerpartijstelsel na de Tweede Wereld Oorlog hebben invloed gehad op de onderwijsstructuur. Na uitvoerig debat in de politiek, werd religieus onderwijs geïntroduceerd, niet alleen in het basisonderwijs (in 1949) maar ook in lagere (in 1956) en hogere niveaus (in 1967) van secundair onderwijs op vrijwillige basis.

De religieuze versie van het nationalisme, welke heel voelbaar is in alle Turkse schoolboeken sinds de oprichting van de republiek, werd gekristalliseerd met de introductie van de verplichte religielessen in 1982. Twee jaar na de coup van 1980, heeft het leger een nieuwe grondwet goedgekeurd die de invoering van het religieuze onderwijs op alle niveaus van basis en middelbare scholen verplicht heeft gemaakt. Dit betekende dat alle studenten, met uitzondering van niet-moslim studenten die recht op vrijstelling hadden, de “Religieuze Cultuur en Moraal” les moesten volgen vanaf het vierde schooljaar tot het afstuderen van de

middelbare school. Het voornaamste kenmerk van het confessionele religieuze onderwijs is impliciet of expliciet te beweren dat een bepaalde religie de enige ware religie is. Bovendien is het onderwijssysteem gebaseerd op de Hanafi-Matrudi tak van de orthodoxe islam en biedt geen ruimte voor de alevitische tak van de islam.

Kortom kan het worden beargumenteerd dat de gevolgen van de asymmetrische relaties die de staat bij de oprichting van de republiek met de niet-moslims en de alevieten had ingevoerd, kunnen worden aangetoond door te kijken naar de Turkse educatieve arena, met name door het onderzoeken van zowel de geschiedenis van het religieuze onderwijs als de persoonlijke ervaringen van de religieuze minderheden over deze les.

Inclusief de introductie (hoofdstuk 1) en conclusie (hoofdstuk 7), bestaat dit proefschrift uit zeven hoofdstukken. Beginnend vanaf de Tanzimat periode (19^e eeuw), bestuderen de eerste vier hoofdstukken de geleidelijke ontwikkeling van het Turkse nationale onderwijssysteem waarvan het verplichte religieuze onderwijs een onderdeel uitmaakt. Speciale nadruk is gelegd op de sociaal-politieke ontwikkelingen met betrekking tot de problemen van de minderheden en een steeds meer strikt vastgestelde definitie van de Turkse identiteit die de religieuze minderheden heeft gemarginaliseerd. Daarnaast onderzoekt dit proefschrift het onderwijs dat de religieuze minderheden (met uitzondering van alevieten) in hun eigen “milletts” en later in de scholen voor de minderheden hebben ontvangen. Dit onderzoek geeft de lezer achtergrondkennis over de onderwijsprogramma's van de minderheden en toont bovendien de geleidelijke sluiting van de minderheidsscholen, hetgeen gepaard is gegaan met een scherpe daling van de minderheidsbevolking van Turkije.

In de tweede, derde en vierde hoofdstukken zijn verschillende materialen met betrekking tot het verplichte religieuze onderwijs geanalyseerd. Deze omvatten de toespraken door ministers van onderwijs, regerings- en beleidsdocumenten, juridische documenten en academische debatten. Het vijfde hoofdstuk bestudeert de verschillende schoolboeken die gebruikt zijn voor de religielessen. Tenslotte geeft het zesde hoofdstuk concrete voorbeelden van de argumenten die in de voorgaande hoofdstukken worden besproken door op de ervaringen, gedachten en gevoelens van de leden uit de religieuze minderheden in te gaan. Dit is gedaan op basis van een aantal kwalitatieve interviews die als onderdeel van dit onderzoek zijn uitgevoerd en die de ervaringen van mensen die op verschillende wijzen te maken hebben gehad met het verplichte religieuze onderwijs documenteren.

Dit proefschrift biedt geen specifieke oplossing voor de problemen van de religieuze minderheden in het kader van het verplichte religieuze onderwijs. Dat streven zou, vooral als het om een nieuwe opzet voor deze lessen gaat, expertise in verschillende vakken zoals pedagogie, filosofie en recht noodzakelijk maken. Dit onderzoek toont echter de ontwikkeling aan van het verplichte religieuze onderwijs, met een specifieke verwijzing naar de niet-moslims en alevieten. Het algemene doel is meer inzicht te krijgen in de aard van het Turkse secularisme.